

Зачин до оповідання про Донелайтіса

Ніна Бічужа

У Литві все може стати в пригоді тому, хто задумає (тобто — не задумає, а забажає так, що потім прагнення це стане обдуманною необхідністю) написати оповідання про Крістіонаса Донелайтіса.

Каунаські дзвони, приміром. Лунають вони з-під самого неба. Дзвіниця струнка, видовжена (у пам'яті зостався чорно-червоний з сірим колір, але може, це залежало від освітлення, і насправді все зовсім інакше). Коли пливуть хмари, дзвіниця тягнеться шпилем до недосяжної високості і мовби рухається й сама, здаючись зовсім хиткою. Голоси десятків дзвонів линуць якраз звідти, згори. Старий вісімдесятирічний дзвонар-музика й композитор — стрімкий, худорлявий і теж наче аж хиткий. Маєстро піднімається вгору крутими, звитими в спіраль сходами. Мідно-червона в сонці хмара зачепилася за шпиль дзвіниці. Дзвонар бере до рук било-блискавицю. Заходиться на грозу. Мелодія пливе із хмарою, а старий і далі, сухими, чіпкими пальцями уп'явшись за блискавицю, зависнувши на ній, виворожує урочисті громи й натхненні вибухи звуків, б'є у всі дзвони. Кажуть, їх там стільки, скільки йому літ. Звичайно з ним разом на дзвіницю піднімається його син, але того разу старий був сам.

Донелайтіса називають — дзвін Литви. Отож, деталь із дзвоном — дуже доречна.

А таке? Убраний у буденний костюм, бородатий і низький зростом, увінчаний вінком з молодого дубового листа Поет читає вірші. Він стоїть на пагорбі, що захищає зелену Долину солов'їв. Стоїть перед тисячами люду, який прибув сюди послухати Поезію. Угорі поволі пропливає лелека. Тисячний люд стежить за його рухом, водночас пильнуючи слів Поета. Мова його, ритм її, інтонації — суворо-мужні й чисті. Мова прийшла з незапам'ятної давнини у цей прозорий, забарвлений од землі зеленню, од неба — синявою — день (годі — впадаю в банальність, треба було поставити крапку після "давнини"). Кажуть, До-нелайтіс перший відкрив сувору мужність своєї мови.

У підніжжі дзвіниці (може, воно й не зовсім так, але ж пам'ять має свої примхи, вона може перемістити усе не лише в часі, а й у просторі) — могила Поетеси, наймилішої серцю литовців. Саломея Неріс вмістила в собі стільки пісенної ніжності, стільки дужої сили, стільки жіночої зваби, що того вистачило б на усіх жінок Литви. Усе те обернулося віршами. Немолодий Актор з незвично смаглявим для литовця обличчям з ніжністю вимовляє слова її віршів. Боїться за кожне слово. Любить кожне слово. Це зрозуміло й тому, хто не знає чисто матеріального змісту цих слів. Кажуть, Донелайтіс перший відкрив ніжність своєї мови. Та що кажуть — воно так і було.

На вуличках Вільнюса, на крихітних площах його — барвистий ярмарок. Сюди запрошують прибути як кому заманеться — чи кінно, чи пішо, чи на веслах. Про ярмарок розповідатиму з чужих слів. Мені вельми не пощастило. Я не потрапила на той ярмарок. Добувалася до нього поїздом, а треба було кінно чи пішо, або ж бодай на веслах. Тут трубили в ріг, і видзвонювали підкови,, і озивалися тонкими голосочками

срібні дзвоники. Мерехтіло од смугастих,, жовтих, червоних спідниць. Од таких же смугастих, червоних і жовтих панчіх; цяцькованих чоловічих ка-мізельок; мережива кошиків, виблисків сонця на гладеньких боках гладущиків та глеків, на гривах веселих коней і на спинах великих, запашних хлібин. Уже не на ярмарку — пізніше, чула я пісню, котру виконували три гарні чоловічі голоси, підсилені музикою. Солом'яні брили випромінювали сонячні спалахи, люди тішились гарними словами і доброзичливістю: "ви з дальньої дороги, ваші коні потомилися, дайте їм перепочити біля нашого —порогу..." Подібні ярмарки міг бачити ДонелайтІс. Він, кажуть, розумів душу кожного литвина, як не всякий розуміє власну.

Незнання мови заважає, як ріка, через яку треба й водночас неможливо — переплисти. Незнання мови заважає заглибитись у розмову, купити у гончара глек, зрозуміти ДонелайтІса, автора поеми "Доби року", якою започатковано у литовській літературі реалістичний напрямок. В Європі на той час було дуже ще далеко до цього.

Слухаю каунаські дзвони. Оглядаю картини ЧюрльонІса. Ходжу вулицями Вільнюса. Бодай у такий спосіб наближаюсь до КрІстІонаса ДонелайтІса. Читаю поему ЮстІнаса Марцінкявічюса "ДонелайтІс", беруся до "Литовських клавірів" Йоганнеса Бобровського — але написане досі про ДонелайтІса кимось іншим, на диво, заважає мені. Треба пізнати самого поета — через його слова, але ж незнання мови! Я вже казала — воно як ріка, котру необхідно переплисти. Потрібен міст або перевізник. Переклад— поки що єдиний і надійний порятунок у дорозі до селянина" пастора і великого поета Литви Крістіонаса ДонелайтІса.

Ще дуже мало знаю про нього. І все ж, якщо послухатися поклику й потреби говорити про нього, відважно рушити в дорогу ще перше, аніж вибудується міст? Міст із надійних перекладів, фактів, дат, свідчень — певних, суперечливих і незаперечних? Якщо почати писати про ДонелайтІса одразу, щоб не розгубити найпершого враження, не втратити того, що потім ніяк не відновиш за нашаруваннями знань, фактів, чужих вражень і думок, серед яких треба як слід розглядатися,— то можна узяти й написати: "Вони могли бачити один одного, проходячи вулицями міста, адже майбутній філософ Іммануїл Кант був на якихось десять років молодший від ДонелайтІса..."

І відразу думаєш: треба обов'язково ще раз побувати у тому місті, котре литвини двісті років тому іменували Каралаячусом, куди селянин — бурас, сп'яну десь загубивши мантачку для коси, їздив, запрягши драбинястого коня у лихого воза, щоб купити нову — я знаю про це від ДонелайтІса,— треба поїхати до того міста і придивитися ще раз до низького сіро-голубого неба, котре родиться десь там на видноколі просто з такого ж сірого, сталевого й холоднуватого моря, а в негоду припадає мало що не до самої землі; торкнутися ще раз шорсткої стіни котрогось із будинків і старезної, порепаної кори дуба,— попри такий, може, проходив Кант, нічогісінько не помічаючи довкола себе, навіть отого лихого драбинястого воза, з-під коліс якого могло бризнути дощівкою на Кантів плащ,— Кант був геть заглиблений у віддалені від усього буденного роздуми; треба знову зачерпнути густої, темної води з ріки Преголі, обабіч берегів якої розташувалося місто. І послухати відгомін далеких

країв — його приносять з собою у порт кораблі, що заходять сюди упродовж цілого року, бо море тут не замерзає навіть узимку, хоча горбиста рівнина, на якій стоїть місто, відкрита для найлютіших вітрів.

Цілком може бути, що вони й справді здибалися мимохіть, проходячи вулицями міста, і хоча Доне-лайтіс, син убогого литовського селянина з Лаздіне-ляя, мало що не млів з голоду, навчаючись у школі для бідаків у Каралячусі (ясна річ, Кант казав з досконалою німецькою вимовою — Кенігсберг),— хоча Донелайтіс мало не млів з голоду, однак помічав і шорстку кору старого дуба, і високу стрімкість готич-

них склепінь, і бурувату воду Преголі, і зорі, що плавали в ній сторч головою, відбившись у тиху нічну пору,— інакше потім, через кілька десятків літ він би не зумів так розповісти про всі чотири доби року в поемі, де за урочистим гекзаметром вчувається по-дзонювання старовинних канклес і безжурний посвист сопілки — бербіне. Думаю про Донелайтіса — і чомусь невідступно й нав'язливо жебонить рядок: "Старий, мудрий Донелайтіс... Старий, мудрий Крістіо-нас". Нісенітниця. Адже насправді це має звучати так: "Старий, мудрий Вяйнемейнен", з "Калевали" Вяйнемейнен, котрий зробив насамперед човна й кан-теле, а потім переконав усіх, що слово має велику й незбагненну силу — від нього росте дерево, й людина мужніє та добрішає. Але слово не жило окремо від звуків кантеле. Кантеле — канклес? Мабуть, тому й "старий мудрий Донелайтіс".

Так само, не знати звідки, спливає у згадці інше.

Вересай сидів під старим дубом, що тримав укупі чотири биті шляхи з чотирьох сторін світу. Це й було осереддя землі, звідки вирушали в мандри і куди поверталися на спочинок. У Вересаєвій густій і сивій бороді звивали гнізда співочі птахи. Він годував їх зерном, а коли падав літній дощ із сиво-чорної важкої хмари, птахи спивали краплини із жолобків — заглибин у широких Вересаєвих долонях. Тонкі обережні дзьобики лоскотно торкалися зашкарублої шкіри на пучках, йому було приємно й втішно. Птахи спі: вали, вчепившись лапками Вересаєвих пальців, як гілок дерева, в ногах у нього бавилися діти й вершили свої хитромудрі кургани дрібні мурашки, проростала трава й цвіли квіти.

Об тій порі Вересай брав бандуру до рук і грав. Підперши голову долонею, Вересайка слухала його гру. Вересаєві голосні та невтримні жалощі краяли їй душу. Стара Вересайка бачила дерев'яний ослінчик, що на ньому сидів її Вересай, бачила бандуру, чоловікові руки, а також чисто побілену стіну своєї хати, небо, траву, бачила Вересаєву полотняну сорочку, його невидючі очі, тин з насадженими на кілки глиняними глеками, ластівку, латку на Вересаєвих чоботях, пляму від сонячного променя в траві. Вересай-ка не знала, що спів кобзаря нагадує стогін вітру над морем, крик муедзина, скаргу єгипетського феллаха, котрий жив тисячу літ тому, плач усіх безневинно покривджених, гнів спраглого помсти й радісний клекіт птахів, котрі вертаються додому й застають незайманими свої гнізда.

Отак я колись думала про Вересая: який він? Може, такий? Потім забулося, затерлося, і ось тільки тепер виникло: паралель Донелайтіс — Вересай. Дивно. Вересай

і ДонелайтІс? Хто знає.

Але ДонелайтІс і Кант — тут паралелі реальні.

Кант і ДонелайтІс вчилися у Кенігсберзькому університеті приблизно в одну й ту ж пору — що значать десятиліття, коли ми віддалені від них уже на сотні літ,— і обидва потім були вчителями, але ось тут збіг подібних, випадкових обставин у їхньому житті й закінчується, обривається, бо потім ДонелайтІс аж до самої смерті, майже чотири десятки літ, чесно й сумлінно пильнував не завжди покірну й сумирну паству лютеранської парафії в селі Тольмінкемс, будучи там настоятелем. ДонелайтІсу, можна сказати, пощастило, його обминула на кілька літ у часі та жорстока, смертоносна чума, котра панувала у Литві аж п'ять років, ДонелайтІс міг тільки чути про неї розповіді, примара її відбилася у страшних переказах,— та й ще б не страшних, коли тоді вигинула третина литовців,— але пастор, напевно, безбоязно безліч разів заходив до хворих в убогі селянські хати; і туди, де немовлята, абияк сповиті, кинуті у кут ледве прикритої постелі, заходилися од голодного й хворобливого крику, підлітки й дорослі вишкрябували з донець казанів рештки підгорілого капустияного листка,— ба навіть тих вишкрябок і самому колись в дитинстві пасторові доводилося куштувати, бо інакше годі так докладно і майже фізично відчутно про таке написати,— в тих хатах бракувало полотна на обмотки, і навіть постолі світили дірками, як решета. Без сумніву, в його умудреній ідеями Лютера пасторської душі озивалися спомини дитинства, і тоді напевно селянин уперто домагався в нього відповіді на запитання, котрі пастор вимовити вголос не мав права.

Може, якраз тоді, коли філософ Іммануїл Кант розмірковував над проблемами чистого обов'язку, доброї волі та необхідності примирення науки й релігії, ДонелайтІс старанно примирював у собі самому селянина й пастора, приборкував упертість литвина, котрий, здається, не згоден із своїм кріпацьким становищем, але наразі ще й гадки не має, що можна якось позбутися того лиха, і не знає, як уберегти себе, своїх дітей і своє слово від пруської навали, — приборкував упертість литвина і в релігії шукав по-, рятунку од жорстоких, як чума й голод, запитань. Приблизно в той час, коли Іммануїла Канта цікавили природничі науки, коли він розвивав свою близьку до геніальності гіпотезу, згідно якої Сонячна система виникла з величезної хмари розріджених у просторі часточок матерії, з туманних рухомих мас (як не дивно, а саме ці розмірковування Канта чомусь викликають у моїй уяві картини Чюрльоніса),— виникла й розвинулася до нинішнього свого стану, до нинішньої своєї форми буття, — приблизно в цей час пастор ДонелайтІс приходив до усвідомлення, що його рідна мова, викристалізована в часі, видобута з людських сердець, убережена в піснях, досягла нарешті того рівня досконалості, коли може стати найвідповіднішим матеріалом для поезії; і він, ДонелайтІс, пастор і селянин, відчув у собі силу довести правдивість такого усвідомлення. А чому б і ні? Хіба надаремно минули літа університетської науки, хіба не переконали вони його у власній мудрості, у власних силах, і хіба не дана була йому зроду також доброта, любов, пильний зір і працелюбність селянина?

Треба обов'язково побувати в тому краю, де села були такі ж, як Тольмінкеміс,—

чорні сволоки, складені з надійного, тривкого дерева, різьблені наличники вікон— навіть найубогіший прагнув прикрасити своє житло,— льняні настільники, і прадавні ткацькі верстати, тут жінки здавна славилися своїми здібностями ткати; діряву шапочку побожно скидає перед пастором селянин — бурас, скидає шапочку і низько вклоняється пасторові, у того довге волосся спадає на комір, близько поставлені очі глибоко, дуже глибоко ховаються під бровами, й зводиться круто, високо склепіння чола, тіні на запалих щоках пастора,— і його не обминає клопіт та хвороба; його горішня губа вузька, аскетична, а нижня ледь випнута, уперед випнута, бо пастор здатен відстоювати власні думки, у пастора також круте, важке підборіддя з ямкою посередині, але не думайте, ніби пастор — втілення усамітненої суворості і що він затуляє вуха, коли при ньому сміються бураси.

Може, це не для ваших вух, добрий пасторе, оповідка про те, що комусь там ввижається нечиста сила, такі собі круторогі, пістряві чортяки, лізуть на постіль, прагнучи загнuzдати християнську чесну душу... Негоже признаватися, але бурас, замість того, щоб смиренно помолитись і осінити себе святим хрестом, бере пістоля, гарненько набиває його добрим набоем і кладе в узголів'ї, і що ж ви гадаєте — нечистий зіслиз, як не було.

І ви скажете, що то не для пасторських вух оповідка? Тоді ви не знаєте пастора Донелайтіса, бо він затямив собі добре ту історію, як багато інших, і потому вони як під руку йому навернулися, коли він узявся писати свої "Меїаї", свої "Доби року" — жаль тільки, що бураси не могли того прочитати.

Зате вони напевне переказували своїм малим дітям почуту теж у дитинстві казку про відважного юнака в зеленому камзолі, котрий разом із своїм ко-нем-побратимом зборов усі лиха на землі. Хіба ж не в цій казці лихий чорт — чаклун їхав верхи на свині, ну дивись okazія яка — чорт на свині верхи, та тут самим лише реготом ситий будеш! Хоча, ясна річ, хто-зна, якби так у того чорта узяти й одібрати свиню, то її можна було б використати, як належить. Незле було б! А оскільки така річ — недосяжна,— то знову ж таки вечорами, щоб забавити самих себе та дітей, литвини з дерева стругали та розмальовували потім чортів, чортенят і чортиць, і були в тих почвар пики страхополошні, з булькатими очима та свинячими рилами, були й однорогі й козлорогі, з цап'ячими бородами та клаповухі, гембаті й носаті — достоту як... Цс-с, дитино, вгамуйся, тихо будь, бо'як пан почує, то начувайся! Нащо йому знати, на кого той чорт схожий, досить, що ми знаємо та посміюємося. На ніч ліпше нечистого згадати, аніж пана. Ось давай лишень пісню послухай, синочку, про Егле — королеву вужів.

Лихий би забрав того пана, котрий оце недавно через якийсь там нікчемний збиток звелів своїм па-холкам різками побити мого сусіду,— бурмоче бурас, місячи дірявими постоломи болото, болото чвакає і налипає на ноги,— лихий би забрав тих пахолків, лакуз, котрі до смерті забили мого сусіду,— і як би тихо не мовив ці слова бурас, пастор чує їх, і не затуляє вуха на ту лайку, і не картає бураса за неї, він і сам би ладен був сказати — лихий би забрав, коли б на те дозволяли йому сан і освіта. І він таки скаже це все, коли писатиме свої "Доби року".

Пастор, без сумніву, мусив знати, як лікувати бураса од лихоманки, як вигоїти рану і що прикладати до ошпареної руки, він знав також: коли слід починати сіяти жито, і те, що льон за прадавнім і мудрим звичаєм найкраще висівати у землю раненько, ще вдосвіта, з росою, аби не побила потому льону іржа, і не міг би він забути, в який день тижня це слід робити, і звідки тоді має віяти вітер, і як має виглядати у небі хмара, коли кладуть у землю насіння льону. Пастор мусив би знати — і знав, напевно,— яке ім'я дати новонародженому литвинові, і яку проповідь сказати в неділю, і як привітати молоду й молодого на весіллі. Пастор знає також латину й греку, він, заповнивши шафи книжками у своєму пасторському домі, перечитує їх не раз (звичайно, читає він також і поночі, мабуть, тоді на столі горить свічка, і щоб зробити якусь позначку, щось записати, ДонелайтІс бере до рук перо; гудзик, великий і надійно пришитий, гудзик на рукаві його убрання заважає йому писати, він роздягається, він зостається в самій сорочці, з великим, з гострими кінцями, коміром,— у сорочці, хоча не так уже й надто тепло в пасторському домі). Пастор, безумовно, знайомий з книжками, писаними "німецькою й французькою, і,-може, він веде розмову про них із своїми колегами, служителями бога в інших парафіях; кірха й бог еднають їх, але ж напевно ДонелайтІс не зустрічається з людьми, які не поділяють його поглядів на добро й зло, на права нужденної плоті бурасів, на музику і литовську мову. Пастор, власне кажучи, повинен знати й розуміти усе геть чисто, але одного він таки не знає, про одне він таки зовсім уявлення не має: де взяти бура-сові хліба, коли в коморі нема ані жменьки муки? Цього навіть сам господь бог не знає,— зрештою, якби пастор міг відповісти бурасові на це запитання, то бурас негайно міг би запитати ще щось, приміром, чи не краще йому, бурасові, бути вільним, а не кріпаком, або також — чи не краще йому, бурасові, дбати тільки про себе, а не про поміщиків? Однак бурас не відважується і не годен запитати про таке пастора, а пастор здогадується однак що всі ці запитання — як насіння льону, кинутого в землю на світанні, в годину роси, щоб льону потім не побила іржа, і пастор ДонелайтІс пише, користуючись добре вигостреним гусячим пером і досконало відшліфованою латиною: "Щаслива та парафія, де не проходить королівська дорога, щасливіша та, де немає королівського замку, а найщасливіша та, котра не знає пана". Однак під час проповіді він цього не має права проголосити, зрештою, може, він і не збирається ділитися такими думками з бурасами, полишаючи ці думки для людей учених або ж для їх нащадків.

Монтень, здається, сказав, що коли ви прожили рік і перед вашими очима майнула весна, літо, осінь, зима,— то ви вже бачили все, більше вам нема чого очікувати, нового нічого не побачите. ДонелайтІс, може, й не знав цієї думки французького філософа, але його поема "Доби року" — це ніби діалог, навіть суперечка з Монтенем.

Ім би посидіти в пасторському домі, де, мабуть, таємниче потріскує вечорами старе дерево, де аскетизм і самозреченість господаря даються взнаки в умеблюванні, в скупому світлі свічок, в одязі самого господаря,— у всьому, хіба окрім кількості зібраних книжок, а також навесні й улітку в безліччі квітів, їх повинен любити пастор, бо хіба інакше скажеш, що свіжа краса квітів обертається духмяним сіном, або ж он та

квітка зів'яла та зблякла, стоїть похнюплена, як стара жінка,— а саме так Донелайтіс і сказав.

І що за спокуса посадити їх поруч, щоб Донелайтіс переконав Монтеня — ні, не замикається коло, бо все триває й далі у весняних radoщах, у трудах літа, у благах осені та зимових турботах. Шкода, що не можна тих людей посадити при столі — поруч і стіл, накритий обрусом, заставлений скромними наїдками — я, правда, не знаю, що могли подавати до столу в домі пастора, але нехай це буде, скажімо, до хрум-кості присмажений, різаний дрібними трикутниками й натертий часником хліб, і жовтуватий, солоний і твердий, також дрібно накраяний сир, або ж той інший, м'який сир завбільшки з величезний коровай, його кладуть на дерев'яній таці, він весь поцяткований чорними насінинами кмину, і кмином пахне солодкувато-пряний трунок у великих глиняних кухлях, а коли б у пастора до столу подавали литовську ковбасу чи сало, то тут би придався довгий та гострий ніж, яким так недоладно користувався якось на сільському весіллі один ледачкуватий бурас, про котрого потім розкаже обов'язково пастор, бо як можна поминути того незугарного Енскіса з його ножем? — і нехай би сказав Донелайтіс Монтеню, що, зрештою, весна у Литві зовсім несхожа на весну в Провансі чи в Нормандії, а як не повториться більше ось таке весілля, і не буде більше на світі мудрого, чесного Пріч-куса, котрого до смерті засікли різками в стайні в поміщика, то натомість прийдуть у світ нові люди, яким дасть імена пастор, та й навіть смак іншого сиру, зробленого руками тої ж господині, завтра буде інший, хоч би що там казав Монтень. Зрештою, хто знає, що й сказав би Монтень, коли б пастор раптом надумав подати йому замість солодкуватого квасу, пропахлого кмином, такої ж духмяної, настояної на травах, що ростуть тільки на литовській землі, хмільної браги чи пива, хто його знає, що б сказав тоді велемудрий француз.

Під ногами пастора, коли він обходить свою паству, восени теж мляскає надокучливо-густе болото, і ноги збивають пил влітку на тій же вулиці, і весною на очі йому потрапляє гніздо бусла, без якого Толь-мінкеміс вважав би себе осиротілим і ображеним богом, і взимку, може, пастор бере з собою буханець хліба, щоб поділитися ним з'бурасом.

Зрештою, важко сказати достеменно, чи в нього досить хліба, котрим можна поділитися, але напевно відомо, що йому ніколи не бракувало доброти й щедрості духу, котрими він поділився навіть з нами.

Відомо також, що Донелайтіс зробив годинник, а також те, що похований він там же, де ховали його парафіян із Тольмінкеміса, і лщо зосталося по ньому шість байок, віршована оповідь "Розповідь Прічкуса про литовське весілля", поема "Доби року" — усе в рукописах, ніщо за життя не видане. Відомо також, що звали його Крістіонасом, і народився він року 1714, в лютому, коли бураси ледь живі од голоду, ті бураси, котрих не позбавила життя лиховісна чума й не засікли на конюшнях з наказу поміщика,— коли ті бураси, запнувшись у сірячину, йшли "супроти вітру до дірявого хлівця, аби тицьнути убогого корму драбинястій худобині — ті неграмотні, але вперті литвини ще не могли знати, як то буде далі з ними і ким стане Крістіонас, бо тепер це вже добре

відомо.

Треба знову обов'язково побувати у тому місті, котре литвини за життя Донелайтіса іменували Ка-раляучусом; треба обов'язково пройти дорогою над житнім полем і побачити, як відгомонам білих ночей' виблискують у Вільнюсі стіни вежі Гедимінаса, і почути голос давнього литовського музичного інструмента — канклес, і побачити власне обличчя, відбите в плесі литовського озера, і послухати ораторію "Донелайтіс" Юргутіса, і зрозуміти і біль, і радість Юсті-наса Марцінкявічюса в словах його: "...Можливо, тільки двох наших велетів — Донелайтіса і Чюрльо-ніса — видно далеко за межами Литви", і пройти вузькими, значно вужчими,, аніж львівські, вуличками Вільнюса, не напитуючи дороги, пройти — і опинитися враз на університетській-площі, де в затишку, не на видноті, зовсім не на видноті сидить Донелайтіс, назавжди заглибившись у читання книги, між сторінок якої хтось вдячний і щедрий поклав свіжу червону троянду'—троянди у Вільнюсі ніжні, з високими стеблами, як довгоногі молоді литвинки. Треба також, затуливши долонею сторінку Донелайтісо-вого твору, проговорити вголос по-литовському хоча б один рядок і добутися до змісту його без словника, і треба вслухатися в ритм мови Донелайтіса, в ритм його вірша — не в гекзаметр, а в той відгомін життя поета, що й досі звучить у рядках. Відтак можна буде писати далі оповідання про Крістіонаса Донелайтіса, не позбувшись найперших вражень, не розгубивши їх за новими знаннями й фактами, з якими будеш погоджуватися, сперечатися, з якими будеш вибудовувати точно оповідання про Донелайтіса і бурасів.